

**MESTNA OBČINA
MURSKA SOBOTA
Kardoševa 2
9000 Murska Sobota**

Številka: 141-0003/2015-1(630)
Datum: 29.3.2016

**AKCIJSKI PROGRAM ZA INVALIDE
V MESTNI OBČINI MURSKA SOBOTA
2016-2021**

Na podlagi 21. člena Zakona o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 94/07 - UPB, 76/2008, 79/2009, 51/2010, 40/2012 – ZUJF in 14/2015 – ZUUJFO) in 3. člena Statuta Mestne občine Murska Sobota (Uradni list RS, št. 23/2007 – UPB in 49/2010) je Mestni svet Mestne občine Murska Sobota na ----seji, dne -----sprejel Akcijski program za invalide od 2016-2021.

I. UVOD

Mestna občina Murska Sobota se je k sprejetju in pripravi Akcijskega načrta za neodvisno življenje invalidov v MO Murska Sobota 2011 do 2015 zavzemala s pristopom k projektu »Občina po meri invalidov«. Mestna občina Murska Sobota si prizadeva za zagotavljanje čim bolj ugodnih razmer za vse občane in tudi za invalide, kar uresničuje z ustvarjanjem pogojev, ob upoštevanju in spoštovanju različnosti, za vse enake možnosti dostopa do skupnih dobrin, možnosti kvalitetnega bivanja in udeležbe v družbenem življenju občine. Mestni svet Mestne občine Murska Sobota je Akcijski načrt sprejel 15. septembra 2011. Po merilih Zveze delovnih invalidov Slovenije je naša občina izpolnila pogoje za pridobitev liste »**Občina po meri invalidov**«, ki ji je bila podeljena **4. 12. 2012. S pridobitvijo liste pa se aktivnosti ne zaključujejo.**

V skrbi za nadaljevanje izvajanja aktivnosti za neodvisno življenje invalidov v naši občini je sedaj pripravljen Akcijski program za invalide od 2016-2021, kajti država in lokalne skupnosti si morajo prizadevati in se zavzemati, da bodo sprejemala učinkovite in ustrezne ukrepe, s katerimi bo invalidom omogočila doseganje in ohranjanje največje mogoče samostojnosti, telesne, duševne, socialne in poklicne zmožnosti ter polno vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Da je skrb za invalide res obsežna dokazujejo sprejeti zakoni na različnih področjih in sicer:

- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja,
- Zakon o izenačevanju možnosti invalidov,
- Zakon o delovnih razmerjih,
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb,
- Zakon o graditvi objektov,
- Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika,
- Zakon o invalidskih organizacijah idr.

Naj posebej navedemo še Konvencijo OZN o pravicah invalidov, ki govori o osmih načelih, na katerih temelji: spoštovanje, dostojanstvo in individualne avtonomije, nediskriminacija, polno in učinkovito sodelovanje in vključenost v družbo, spoštovanje različnosti in sprejemanje invalidnosti kot dela človeške različnosti in človeškosti, enakost možnosti, dostopnost, enakost med moškimi in ženskami ter spoštovanje razvojnih sposobnosti invalidnih otrok in spoštovanje pravice invalidnih otrok do ohranjanja njihove identitete. Načela in pravice ter dolžnosti, ki na njih temeljijo so jasna. Človekove pravice invalidov so s Konvencijo torej postale prepoznane, so pravno zavezujoče norme in se bodo uresničevale – upoštevajoč pri tem različne pravne, ekonomske, politične in druge dejavnike.

V prvem Akcijskem načrtu za neodvisno življenje invalidov so bile določene aktivnosti, ki so bile opredeljene kot trajne naloge in naloge, ki so bile določene s termini. Lahko trdimo, da smo večino aktivnosti opredeljenih v preteklem akcijskem načrtu realizirali. Nerealizirane so ostale naloge izgradnje dostopa do javnih zavodov z dvigali, za katere pa sam Zakon o izenačevanju možnosti invalidov določa, da bodo morale biti odpravljene vse arhitektonske ovire za dostop invalidov do objektov javnega značaja, najkasneje do leta 2025.

V akcijskem programu za invalide 2016 do 2021 bo vključenih dvanajst ciljev, v okviru katerih se bodo izvajale posamezne aktivnosti. Za pobude in predloge, so pred sestavo akcijskega programa, bile zaprosene javne institucije, Krajevne skupnosti in Mestne četrti, vse Invalidske organizacije in društva, od katerih so nekateri dali svoje predloge. Cilj akcijskega programa je, da se z kontinuirano skrbjo za invalide vzpostavijo pogoji in smeri delovanja, s katerimi bomo invalidom omogočili možnosti za čim bolj samostojno življenje in s tem zadostili načelu svobode in samostojnega odločanja za svoje življenje.

II. CILJI AKCIJSKEGA PROGRAMA

1. CILJ: OZAVEŠČANJE IN INFORMIRANJE JAVNOSTI

Z ozaveščanjem in informiranjem širše in strokovne javnosti je treba zagotoviti dojemanje invalidov kot enakovrednih in enakopravnih članov družbe. Na območju Mestne občine Murska Sobota deluje več kot 15 invalidskih organizacij in društev, ki v okviru svojih programov izvajajo aktivnosti osveščanja in informiranja invalidov in širše javnosti v različnih oblikah. Nekaterne invalidske organizacije in društva imajo svoja interna glasila, urejene spletne strani, tako da so vsem zainteresiranim dostopne informacije o dejavnostih in programih, informacije o veljavnih predpisih s področja invalidskega varstva ter postopki in načini za uveljavljanje pravic na področju invalidskega varstva in na področju posamezne invalidnosti, ki obstaja v določenem konkretnem primeru. O aktivnostih v zvezi z izvajanjem akcijskega načrta se poroča tudi na spletnih straneh Mestne občine Murska Sobota.

Ukrepi:

- 1.1 opravljanje dejavnosti za ozaveščanje javnosti o invalidih, ki so usmerjene proti stereotipom, predsodkom in škodljivim praksam, tudi tistim, povezanim s spolom in starostjo, obenem pa ozaveščati o dobrih praksah na vseh področjih družbenega delovanja,
- 1.2 ozaveščanje strokovne javnosti s področij zaposlovanja, izobraževanja, javne uprave in druge strokovne javnosti, ki se ukvarja z invalidsko problematiko (rehabilitacijski in socialni delavci, delodajalci, arhitekti, učitelji, medicinsko osebje, osebni asistenti in drugi),
- 1.3 zagotavljanje več prostora, namenjenega invalidski tematiki, v medijih in prikazovanje invalidov kot dejavnih članov družbe,
- 1.4 izdajanje strokovnega in informativnega gradiva za ozaveščanje širše in strokovne javnosti,
- 1.5 ozaveščanje in obveščanje invalidov o pravicah, dolžnostih in možnostih na vseh področjih njihovega življenja,

1.6 na spletni strani Mestne občine Murska Sobota obveščati o delo Sveta za invalide in informiranje občanov o reševanju problemov.

Nosilci:

Invalidske organizacije in društva, Zavod za zaposlovanje, Center za socialno delo in drugi javni zavodi na področju sociale in zdravstva, Javni kulturni in turistični zavodi, Mestna občina Murska Sobota, delodajalci, mediji, osnovne in srednje šole ter drugi. Ukrepi se izvajajo trajno.

**2. CILJ: IZVAJANJE PROGRAMOV IN STORITEV ZA VKLJUČEVANJE V
VSAKDANJE ŽIVLJENJE V DOMAČEM OKOLJU**

Invalidske organizacije in društva ter druge nevladne organizacije izvajajo v okviru svoje dejavnosti tudi programe in storitve, ki krepijo in omogočajo aktivno vključevanje invalidnih oseb v vsakdanje življenje. Invalidne osebe imajo zaradi svoje invalidnosti veliko ovir v številnih življenjskih situacijah, kot so sodelovanje z javnimi institucijami, stanovanjske razmere, izobraževanje, zaposlovanje, usposabljanje, izobraževalno-komunikacijske tehnologije, zdravje. Med strokovno podpirne programe in storitve invalidskih organizacij, društev ter drugih nevladnih organizacij štejemo informiranje in osveščanje, pomoč na domu in osebno asistenco, svetovanje in psihosocialno podporo, reševanje socialnih stisk posameznika, pravno svetovanje, zagovorništvo, podporo pri medicinski in zaposlitveni rehabilitaciji ter izobraževanju, storitve prevozov, družabništvo in organizacijo letovanj ter rekreacijske, športne in kulturne aktivnosti. Programe za vključevanje v vsakdanje življenje v domačem okolju izvajajo tudi javne institucije. Za samostojno življenje je nujno zagotoviti tudi storitve osebne pomoči in osebne asistence.

Ukrepi:

2.1 zagotavljanje možnosti invalidom, da samostojno izbirajo obliko svojega bivanja ter kje in s kom bodo živeli,

2.2 zagotavljanje enakih možnosti invalidom za oblikovanje in načrtovanje družine in starševstva,

2.3 zagotavljanje osebne asistence invalidom (sistemska oziroma zakonska ureditev tega področja),

2.4 zagotavljanje drugih programov in storitev, ki omogočajo samostojno in neodvisno življenje invalidom ne glede na bivalne okoliščine (oskrba na domu, prevoz, medicinska oskrba in drugo),

2.5 zagotavljanje brezplačnega prilagajanja bivalnih objektov in stanovanjskih površin funkcionalno oviranim osebam,

2.6 zagotavljanje varovanih in neprofitnih najemnih stanovanj invalidom (prednostna obravnava pri dodeljevanju stanovanj),

2.7 spodbujanje inovativnih programov, storitev in pristopov, ki bodo krepili moč uporabnikov (sistem zagovorništva),

2.8 razvijanje programov za zadovoljevanje potreb invalidov prilagojenih njihovi starosti.

Nosilci:

Vsi javni zavodi na področju zdravstva, zaposlovanja, izobraževanja, kulture in športa, Invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota, Javni stanovanjski sklad Mestne občine Murska Sobota. Ukrepi se izvajajo trajno.

3. CILJ : ZAGOTAVLJANJE DOSTOPNOSTI DO GRADBENIH OBJEKTOV, PROMETA, MOŽNOSTI IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI FIZIČNEGA OKOLJA IN INFORMACIJ

Dostopnost je širok pojem, ki ne obsega le dostopa do grajenega okolja in odprave arhitektonskih ovir, temveč tudi dostop do informacij oziroma komunikacij. Dostopnost daje invalidom možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Cilj vseh prizadevanj je ustvariti okolje, ki bo prijazno in prijetno za delo in življenje vseh ljudi, urediti dostopnost do dela, znanja, informacij, ustvarjati enake možnosti do enakih življenjskih priložnosti za invalide in neinvalidne oziroma ljudi s posebnimi potrebami ter zagotoviti tehnično podporo tistim, ki jo potrebujejo za uspešno vključitev v življenje in delo. Dostopnost daje invalidu možnost vključevanja v socialno, ekonomsko in politično življenje.

Ukrepi:

- 3.1 zagotavljanje dostopnosti do grajenega okolja ali do vseh objektov v javni rabi,
- 3.2 zagotavljanje dostopnosti do informacij in komunikacij (prilagoditi pisavo za slepe in slabovidne, indukcijske zanke za naglušne,
- 3.3 zagotavljanje dostopnosti do turističnih programov za funkcionalno ovirane osebe, spodbujanje turističnih agencij k oblikovanju turističnih dejavnosti za invalide,
- 3.4 proučitev pomanjkljivosti za dostop invalidov v osnovnih šolah v občini,
- 3.5 ponovno preveriti dostopnost invalidov do verskih objektov,
- 3.6 proučitev pomanjkljivosti omogočanja dostopa do gradbenih objektov po Krajevnih skupnostih – dostop do prostorov stavb za dejavnosti Krajevnih skupnosti in dostopnost v prometu ter javnih površin,
- 3.7 proučitev dostopnosti objektov v javni rabi za invalide in apeliranje na javne zavode, da do leta 2025 morajo v skladu z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov zagotoviti dostop za invalide,
- 3.8 sprotno urejanje javnih površin za boljšo dostopnost za invalide.

Naloge po letih, katere planira Mestna občina Murska Sobota.

Leto 2016:

Ureditev dvigala za invalide v večnamenski kulturni dvorani v Murski Sobota.

Izgradnja vrat na avtomatsko odpiranje v Pokrajinski in študijski knjižnici.

Izgradnja indukcijske zanke v Grajski dvorani v Murski Soboti.

Sofinanciranje nabave kombi vozila prilagojenega za invalide in sofinanciranje ureditve prezračevanja prostorov Društva paraplegikov Pomurja in Prlekije.

Urejanje parkirnih mest za invalide in drugih javnih površin.

Izdelava celostne prometne strategije občine za vzpostavitev trajnostnega načrtovanja prometa tudi za izboljšanje dostopnosti za invalide.

Zagotoviti tolmača znakovnega jezika gluhih na občinskih proslavah in prireditvah,

Opozoriti trgovine, da zagotovijo dostopnost za invalide, predvsem DIPO in EVRO SPIN.

Sprotno urejanje javnih površin za boljšo dostopnost za invalide.

Leto 2017

Ureditev dvigala za dostop invalidom do prostorov Pokrajinskega muzeja v Murski Soboti.

Ureditev dostopnosti za invalide v Galerijo v Murski Soboti.

Sprotno urejanje parkirnih mest za invalide in drugih javnih površin.

Začetek izvedbe vzpostavitve taktilnih oznak za slepe in slabovidne, ki se bo izvajala fazno.

Sprotno urejanje javnih površin za boljšo dostopnost za invalide.

Leto 2018

Ureditev dvigala za dostop invalidom v prostore Zdravstvenega doma Murska Sobota.

Nadaljevanje izgradnje taktilnih oznak za slepe in slabovidne.

Odprava pomanjkljivosti za dostop invalidov v osnovnih šolah v občini in sanacija.

Odprava pomanjkljivosti za dostop invalidov do verskih objektov.

Sprotno urejanje javnih površin za boljšo dostopnost za invalide.

Leto 2019

Nadaljevanje izgradnje taktilnih oznak za slepe in slabovidne.

Ureditev dvigala za dostop invalidov v prostore Mestne občine Murska Sobota in Upravne enote Murska Sobota.

Sprotno urejanje javnih površin za boljšo dostopnost za invalide.

Leto 2020

Odprava pomanjkljivosti omogočanja dostopa do gradbenih objektov po Krajevnih skupnostih – dostop do prostorov stavb za dejavnosti Krajevnih skupnosti in dostopnost v prometu ter javnih površin.

Sprotno urejanje javnih površin za boljšo dostopnost za invalide.

Leto 2021

Ponovno opomniti o potrebnosti ureditve dostopnosti objektov v javni rabi za invalide in apeliranje na javne zavode, da morajo do leta 2025 v skladu z Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov zagotoviti dostop za invalide.

Proučitev pomanjkljivosti za dostop invalidov v športne objekte.

Sprotno urejanje javnih površin za boljšo dostopnost za invalide.

Nosilci:

Od ukrepa 3.1 do 3.8 so nosilci invalidske organizacije in društva, Zavod za zaposlovanje, Center za socialno delo in drugi javni zavodi na področju sociale in zdravstva, Javni kulturni in turistični zavodi, Mestna občina Murska Sobota, delodajalci, mediji, osnovne in srednje šole, Krajevne skupnosti in Mestne četrti ter drugi. Za ukrepe navedene po letih je nosilec Mestna občina Murska Sobota v povezavi s posameznimi izvajalci.

4. CILJ: PRAVICA DO ENAKIH MOŽNOSTI ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

Invalidi se med izobraževanjem srečujejo z različnimi ovirami: arhitektonskimi in informacijsko-tehničnimi, kot so težave z dostopnostjo do študijske literature za slepe in slabovidne, do tolmača za gluhe in indukcijske zanke za naglušne, dostopnost do prostorov izobraževalnih institucij, itd.

Način vključevanja otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vrtce in osnovne šole poteka v skladu z določili Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 3/07 –UPB1). Zakon ureja področje šolanja in izobraževanja mladih z oviranostmi v Republiki Sloveniji ter spodbuja in podpira njihovo integracijo v sistem rednega izobraževanja in v različne izobraževalne ustanove. Izobrazba je pomembna za razvoj človeka in njegovo udeležbo v družbi, za vstop na trg delovne sile in za razvoj osebnih zmogljivosti. Zato morajo biti invalidom dane enake možnosti udeležbe v celotnem izobraževalnem sistemu v rednih in posebnih programih na vseh stopnjah – od predšolske vzgoje do visokošolskega izobraževanja.

Ukrepi:

- 4.1 zagotavljanje enakih možnosti pri vpisu v vse izobraževalne programe ter spodbujanje večjega vključevanja invalidov v redne oblike vzgoje, izobraževanja in usposabljanja,
- 4.2 zagotavljanje možnosti, da se osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju vključujejo v vse ravni Posebnega programa vzgoje in izobraževanja (tudi na ravni usposabljanja za življenje in delo),
- 4.3 zagotavljanje praktičnega usposabljanja, pripravništva in prakse v okviru srednješolskega in univerzitetnega izobraževanja pri delodajalcih s programskimi spodbudami,
- 4.4 razvijanje in podpiranje vseživljenjskega učenja odraslih invalidov, brezposelnih in zaposlenih,
- 4.5 zagotavljanje prostorskih in tehničnih možnosti za izvajanje programov vzgoje in izobraževanja ter prilagojenega prevoza,
- 4.6 zagotavljanje ustrezne opreme za individualno uporabo pri izobraževanju,
- 4.7 zagotavljanje pravice do dodatne komunikacijske opreme, ki je nujno potrebna zaradi funkcionalne oviranosti,
- 4.8 zagotavljanje fizične pomoči vsem učencem, ki tako pomoč potrebujejo, k doseganju višje izobrazbe,
- 4.9 spodbujanje učenja znakovnega jezika in dvojezičnega izobraževanja gluhih.

Nosilci:

Mestna občina Murska Sobota, vse izobraževalne institucije, delodajalci, Ljudska univerza, Invalidske organizacije in društva. Ukrepi se izvajajo trajno.

5. CILJ : PRAVICA DO DELA IN ZAPOSLOTITVE

Tako kakor izobrazba sta tudi delo in zaposlitev za invalide ključnega socialno-ekonomskega pomena pri samostojnem življenju. Zaradi nižje izobrazbe imajo običajno manjše izhodiščne možnosti pri zagotavljanju zaposlitve, službo hitreje izgubijo in težko napredujejo.

Delo in zaposlovanje invalidnih oseb je že od nekdaj pereč problem. Delodajalci se praviloma neradi odločajo za zaposlitev invalidnih oseb, čeprav so pri tem deležni nekaterih bonitet s strani Sklada RS za spodbujanje zaposlovanja invalidov. Razlog, da do zaposlitve ne pride je pogostokrat v stroških prilagoditve delovnega mesta, ob čemer delodajalci niso dovolj seznanjeni z možnostjo sofinanciranja ustrezne prilagoditve iz javnih sredstev.

Invalidi se zaposlujejo v običajnem delovnem okolju, invalidskih podjetjih ter v podporni in zaščitni zaposlitvi na delih, ki ustrezajo njihovim sposobnostim. Za osebe, ki dosegajo manj kot 70 % delovne učinkovitosti, je Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji uvedel možnost

zaposlovanja v zaposlitvenih centrih na zaščitene delovnih mestih. Na območju Pomurja delujejo trenutno štiri zaposlitveni centri – Zavod DETEL, OZARA, Zaposlitveni center Korenika in Zadruga Pomelaj, ki pomembno prispevajo k zaposlovanju oseb, ki se ne morejo zaposliti v običajnih delovnih okoljih.

Ukrepi:

5.1 zagotoviti sistem podpore delodajalcem, ki zaposlujejo invalide (kombiniranje zaposlitveno-izobraževalnih programov in začasnega zaposlovanja glede na netržne zaposlitvene možnosti in druge možnosti, subvencioniranega zaposlovanja),

5.2 ozasveščanje in obveščanja za delodajalce; omogočanje brezplačnih storitev strokovnega svetovanja delodajalcem in invalidom pri usposabljanju in zaposlovanju invalidov, spodbujanje prilagoditev delovnih mest in podpornega zaposlovanja ter zagotavljanje podpornih storitev za invalide z odločbo o podporni zaposlitvi),

5.3 izboljšanje zaposljivosti zaposlenih invalidov; zagotavljanje podpore pri razvijanju poklicne kariere zaposlenega invalida ter zagotavljanju ustreznih tehničnih pripomočkov in prilagoditev delovnih mest za vse invalide; spodbujanje usposabljanja in zaposlovanja invalidov v organih državne uprave, priprava programa za spodbujanje delodajalcev za ohranjanje delovnih mest in novo zaposlovanje invalidov, ki izgubijo delo v postopku odpovedi pogodbe o zaposlitvi, podporne zaposlitve in spodbujanje pridobitve te pravice,

5.4 zagotavljanje čimprejšnje vključitve vseh brezposelnih invalidov v eno od aktivnih oblik obravnave (vseživljenjska karierna usmeritev, programi aktivne politike zaposlovanja, storitve zaposlitvene rehabilitacije),

5.5 zagotavljanje mreže strokovne podpore za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije (izboljšanje razmerja med številom brezposelnih invalidov in številom rehabilitacijskih svetovalcev v območnih službah zavoda za zaposlovanje; zagotovitev mreže izvajalcev storitev zaposlitvene rehabilitacije, zmanjšanje čakalnih vrst za vključitev v storitve.

5.6 spodbujanje razvoja mreže delodajalcev za izvajanje usposabljanja, dodatno izobraževanje in usposabljanje vseh strokovnih delavcev, vključevanje invalidskih/nevladnih organizacij v sistem podpornih storitev v okviru podpornega zaposlovanja),

5.7 ustanovitev zaposlitvenega centra za invalide.

Nosilci:

Zavod za zaposlovanje, Zavod pokojninskega in invalidskega zavarovanja URI – Soča, delodajalci, Invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota, Center za socialno delo. Ukrepi se izvajajo trajno.

6. CILJ : ZAGOTAVLJANJE MATERIALNE VARNOSTI

Osnovo za zagotavljanje materialne in socialne varnosti zagotavljata Zakon o socialnem varstvu in Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, ki omogočata pridobitev denarnih socialnih pomoči tistim posameznikom in družinam, ki si materialne varnosti ne morejo zagotoviti sami in sicer zaradi okoliščin, na katere ne morejo vplivati, kot so nezaposlenost, invalidnost. Programi socialne varnosti naj vključujejo spodbude k opiranju na lastne moči in sposobnosti. Mestna občina Murska Sobota s svojimi pravnimi akti dopolnjuje sistem materialno ogroženim, med katerimi so tudi invalidi.

Ukrepi:

6.1 zagotavljanje dohodka in socialne varnosti tudi osebam, ki skrbijo za invalide,

6.2 zagotavljanje primerne minimalnega denarnega prejemka invalidom, ki živijo v

ustanovi in nimajo lastnih dohodkov,
6.3 vzpostavitev enovitega sistema dolgotrajne oskrbe, ki bo zagotavljal enako dostopnost in pravice za vse invalide,
6.4 dopolnjevanje sistema socialno varstvenih storitev na nivoju lokalne skupnosti.

Nosilci:

Mestna občina Muska Sobota s storitvami družinski pomočnik, plačevanje stroškov v institucionalnem varstvu in pomoč na domu. Ukrepi se izvajajo trajno.

7. CILJ: ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO

Preprečevanje, zmanjševanje in odpravljanje posledic bolezni, okvar in invalidnosti je za invalidne osebe izrednega pomena. Programe »Ohranjajmo zdravje« izvajajo, v okviru svoje dejavnosti, skoraj vsa društva in organizacije za svoje člane. Mestna občina Murska Sobota v skladu z zakonodajo na področju zdravstvenega varstva zagotavlja in spremlja delovanje primarnega zdravstvenega varstva, ki zajema dejavnosti splošne medicine, otroškega, šolskega in mladinskega zdravstvenega varstva, zdravstveno varstvo žensk, zobozdravstvo odraslih in otrok ter mladine, ortodontijo, patronažno službo in fizioterapijo ter lekarniško dejavnost.

Dostop do ustrezne zdravstvene oskrbe in zagotavljanje zdravja morata biti ena od neodtujljivih človekovih pravic. Zato je treba s pravimi ukrepi zagotoviti zdravstveno varstvo vsem, ne glede na zdravstveno, socialno in ekonomsko stanje ali zmožnosti posameznika. Obenem je temeljna dolžnost vsakega posameznika varovanje zdravja in zdravega življenja. Tudi invalidi lahko s primernimi programi vzdržujejo in ustrezno obnovijo svoje zdravstveno stanje.

Ukrepi:

- 7.1 spodbujanje inovativnih organizacijskih pristopov, katerih cilj je povečati prožnost zagotavljanja zdravstvene oskrbe, prilagojene potrebam invalidov,
- 7.2 zagotavljanje čim boljše dostopnosti do zdravstvenih programov in storitev ne glede na obliko in stopnjo invalidnosti,
- 7.4 spodbujanje dejavne vloge invalidov za reševanje njihovih zdravstvenih težav, podpiranje programov ozaveščanja o zdravem življenju,
- 7.5 zagotavljanje celostne rehabilitacije odraslih oslepelih in slabovidnih, gluhih in naglušnih ter gluho-slepih oseb,
- 7.6 izboljšanje znanja ali vedenja osebja v zdravstvenih ustanovah o posameznih vrstah invalidnosti, da bodo invalidi ustrezno obravnavani glede na svojo invalidnost in potrebe,
- 7.7 preventivni obiski za nudenje zdravstvene nege invalidom in starejšim na domu (izvajalec: patronažna služba po naročilu osebnega zdravnika),
- 7.8 pisna pobuda Zdravstvenemu domu Murska Sobota za ustanovitev posebne zobozdravstvene ambulante za invalide, ki zahtevajo posebno oskrbo in delo pod narkozo.

Nosilci:

Mestna občina Murska Sobota v povezavi z izvajanjem primarne zdravstvene dejavnosti, Zdravstveni zavodi in institucije, Društva na področju zdravstvenega varstva, Center za socialno delo. Ukrepi se izvajajo trajno.

8. CILJ: VKLJUČEVANJE IN UDEJSTVOVANJE V KULTURNIH DEJAVNOSTIH

Kot izvajalci kulturnih programov se invalidske organizacije in društva, kot ustvarjalci na področju kulture, s strani Mestne občine Murska Sobota sofinancirajo preko razpisov na področju kulture, v okviru katerega imajo enake pogoje kot vsi ostali ustvarjalci in izvajalci na področju kulture. Kultura je nedvoumno ena najpomembnejših značilnosti človeka, je njegov svet, v njej se človek razvija in z njo se tudi razlikuje od drugih bitij. Kultura je ogledalo naših vrednot in našega sveta. Zato je treba ustrezno kulturno politiko omogočiti vsem ljudem enake možnosti dostopanja do kulture in njenega sooblikovanja.

Ukrepi:

- 8.1 ozaveščanje celotnega prebivalstva o kulturnih prispevkih invalidov,
- 8.2 razširjanje možnosti sofinanciranja projektov, namenjenih invalidom, iz proračunskih sredstev,
- 8.3 spodbujanje splošnih knjižnic k zagotavljanju knjig in časopisov ter avdiovizualnega in elektronskega gradiva, prilagojenega slepim in slabovidnim, gluhim in naglušnim ter osebam z motnjo v duševnem razvoju,
- 8.4 spodbujanje nastajanja društev in podobnih združenj na kulturnem področju ter spodbujanje združevanja invalidnih umetnikov,
- 8.5 spodbujanje sodelovanja med invalidskimi organizacijami, kulturno-umetniškimi skupinami in umetniki invalidi posamezniki pri kulturni in umetniški ustvarjalnosti na lokalni ravni.

Nosilci:

Mestna občina Murska Sobota, Kulturni javni zavodi, Društva na področju kulturne dejavnosti, Invalidske organizacije in društva. Ukrepi se izvajajo trajno.

9. CILJ: VKLJUČEVANJE IN UDEJSTVOVANJE V ŠPORTNE IN REKREACIJSKE DEJAVNOSTI TER PROSTOČASNE DEJAVNOSTI

Šport oziroma rekreativna vadba preprečujeta nastanek številnih bolezni in bolezenskih stanj, ki lahko nastanejo zaradi prvotne oviranosti in predstavljajo pri mnogih vrstah invalidnosti tudi eno izmed oblik rehabilitacije. Osnovni namen športnih in prostočasnih dejavnosti je: kar najbolj dvigniti psihosomatski status, preventiva, ohranjanje in izboljšanje zdravstvenega stanja, učinkovit počitek in okrevanje, vsebinsko in kulturno bogato izkoriščanje prostega časa. Športne in prostočasne dejavnosti so poleg dobrega učinka na zdravje tudi pomemben dejavnik pri zaviranju in preprečevanju nadaljnjih bolezni. Zagotavljati je treba uresničevanje ukrepov, ki bodo invalidom pri športu in prostočasnih dejavnostih dajali enake možnosti in izboljšanje kakovosti življenja. Zato jim je treba omogočiti tudi dostop do krajev, v katerih potekajo športne in prostočasne dejavnosti.

Ukrepi:

- 9.1 dostopnost športnih objektov invalidom, ki se ukvarjajo s športom in invalidom, ki športne prireditve obiskujejo kot gledalci (vhod, sanitarije, oznake, informacije in komunikacije),
- 9.2 spodbujanje rekreativnih dejavnosti v invalidskih organizacijah in drugih društvih, primernih vrsti ali stopnji invalidnosti in starosti invalida,
- 9.3 učenje športnih elementov naj postane sestavni del izobraževanja in rehabilitacije vseh invalidov;

Nosilci:

Društva na področju športnih in rekreacijskih dejavnosti, invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota. Ukrepi se izvajajo trajno.

10. CILJ: VERSKO IN DUHOVNO ŽIVLJENJE

Invalidi so zaradi številnih ovir, ki jih imajo zaradi invalidnosti s težavo udeležujejo verskega in duhovnega življenja ter vključevanja vanj. Zato so potrebni ukrepi, ki jim bodo omogočili enakopravno udeležbo v verskem in duhovnem življenju, da se bodo lahko vključevali v verske in duhovne skupnosti v lokalnem in širšem okolju.

Ukrep:

10.1 omogočanje trajne duhovne oskrbe invalidom, ki to želijo, posebno tistim, ki so negibljivi v trajni negovalni oskrbi v domačem ali drugem okolju ali institucijah, z obiski verskega delavca ali drugega duhovnega vodje registrirane verske skupnosti po lastni izbiri,

10.2 zagotovitev dostopnosti invalidom do verskih objektov.

Nosilci:

Verske skupnosti v lokalnem okolju. Ukrepa se izvajata trajno.

11. CILJ: DELOVANJE INVALIDSKIH ORGANIZACIJ V OBČINI IN NJIHOVO VKLJUČEVANJE V OBLIKOVANJE POLITIKE IN NAČRTOVANJE INVALIDSKEGA VARSTVA

Invalidi se samoorganizirajo v invalidskih organizacijah in društvih in drugih oblikah. V invalidske organizacije in društva se prostovoljno združujejo interesno povezani invalidi in njihovi zakoniti zastopniki, da ugotavljajo, zagovarjajo in zadovoljujejo posebne potrebe invalidov ter zastopajo njihove interese.

Pri zastopanju interesov posameznih in skupnih vsebin invalidov je treba invalidskim organizacijam, v skladu z Zakonom o invalidskih organizacijah, zagotavljati krepitev stalne svetovalne in predstavniške vloge na regionalni in lokalni ravni.

Mestna občina Murska Sobota ima v proračunu za vsako posamezno leto zagotovljena sredstva za izvedbo javnih razpisov za sofinanciranje različnih programov invalidskih organizacij in društev ter drugih nevladnih organizacij kakor tudi javnih zavodov s področja kulture, šolstva, športa, socialnega varstva in zdravstva, ki omogočajo vključenost tudi invalidnim osebam.

Ukrep:

11.1 spodbujanje izvajanja programov pomoči in podpore za invalidne osebe,

11.2 vključevanje invalidnih oseb pri nastajanju in uresničevanju nalog in strategij na področju invalidskega varstva v občini in regiji.

Nosilec:

Invalidske organizacije in društva, Mestna občina Murska Sobota. Ukrepa se izvajata trajno.

12. CILJ: INVALIDNOST IN STARANJE

Staranje prebivalstva se povečuje v celotni državi in tudi v naši lokalni skupnosti. Zato je potrebno načrtovati učinkovite ukrepe, s katerimi se starejšim in starajočim se invalidom ohranjanje največje mogoče samostojnosti ter vključenost in sodelovanje na vseh področjih življenja. Krepi je potrebno medsebojno pomoč in medgeneracijsko sodelovanje, storitve v zvezi z zdravjem in prirediti bivalne razmere za starajoče invalidne osebe.

Ukrepi:

12.1 ozaveščanje o staranju ter spodbujanje spoštovanja pravic in dostojanstva starejših, predvsem z bojem proti stereotipom in predsodkom,

12.2 zagotavljanje starejšim invalidom, ki živijo v ustanovah, spoštovanje njihove zasebnosti in sodelovanje pri odločitvah, ki se nanašajo na življenjske razmere v ustanovi,

12.3 zagotavljanje zdravstvenih storitev, ki jih starejši (invalidi) zaradi starostnih težav in invalidnosti najpogosteje potrebujejo,

12.4 spodbujanje medgeneracijskih oblik sodelovanja, prostovoljstva in javnih del za pomoč starejšim in starajočim se invalidom,

12.5 spodbujanje delovanja organizacij, ki zastopajo starejše in starajoče se invalide, na lokalni ravni,

12.6 zagotavljanje pravnega varstva starejšim, ki postanejo invalidi.

Nosilci:

Invalidske organizacije in društva, Domovi in zavodi za starejše in invalide, Center za socialno delo, Mestna občina Murska Sobota. Ukrepi se izvajajo trajno.

III. ZAKLJUČEK

Z Akcijskim programom za invalide nagovarjamo vse, ki so kakorkoli povezani z našim lokalnim okoljem da zaznavajo potrebe invalidov, saj invalidi prav v lokalnih okoljih zadovoljuje večino svojih potreb, oni najbolj občutijo "ovire" zaradi svoje invalidnosti in je tudi vpliv invalida na svoje in skupno življenje najmočnejši, če ima možnosti, da enakopravno sodeluje tudi v življenju skupnosti, soodloča, krepi svoje socialne vezi in odgovornosti. Projekt »Občina po meri invalidov« je svojevrsten izziv za našo občino in istočasno pobuda za urejanje zadev - stvari, ki oblikujejo socialno okolje za bolj kvalitetno življenje vseh občanov, ne le invalidov, da se krepi skupna odgovornost vseh za skupno življenje, da je uresničevanje projekta istočasno tudi proces osveščanja, v katerem ne odstranjujemo le vidne in fizične ovire, temveč tudi tiste v nas samih v dojemanju realnosti osebnega in skupnega življenja. Prepričani smo, da bo uresničevanje Akcijskega programa prispevalo k bolj kvalitetnemu življenju vseh občanov naše občin.

OBRAZLOŽITEV:

1. Pravni temelj in ocena stanja na področju, ki ga program ureja:

Obravnavano področje urejajo mednarodni dokumenti in dokumenta Vlade RS s tega področja. Mestna občina Murska Sobota je v letu 2011 sprejela Akcijski načrt za neodvisno življenje invalidov v Mestni občini Murska Sobota za obdobje 2012 do 2015, v katerem so bili opredeljeni cilji in naloge. Glede na, to da se je akcijski načrt iztekel, je potrebno sprejeti nov program, ki bo povzegal nedokončane naloge in trajne cilje na področju neodvisnega življenja invalidov.

2. Razlogi za sprejem ter cilji in poglobitve rešitve programa:

Mestna občina Murska Sobota se je vključila v izvajanje projekta Zveze delovnih invalidov Slovenije »Občina po meri invalidov« z namenom, da bi načrtovano in organizirano prispevala k večji socialni vključenosti in nediskriminaciji invalidov v lokalnem okolju ter jim ustvarila možnosti za aktivno sodelovanje v življenju skupnosti in h kvalitetnejšemu sožitju vseh občanov. V letu 2011 je bil ustanovljen Svet za invalide, ki šteje 8 članov. Svet za invalide je v tem mandatu, na svoji drugi seji v letu 2015 sprejel sklep, da je potrebno pripraviti program za neodvisno življenje invalidov za prihodnje obdobje. Na podlagi vladnih dokumentov, prejetih smernic s strani invalidskih in humanitarnih organizacij in širše družbene skupnosti je bil pripravljen predlog programa. Predlog programa je skupaj s prejetimi pripombami invalidskih in humanitarnih organizacij obravnaval Svet invalidov na seji, dne 23.3.2016 in sprejel sklep, da se program potrdi skupaj z nekaterimi predlogi, ki so jih posredovale invalidske in humanitarne organizacije in širše okolje. Program sprejet na Svetu invalidov se posreduje v sprejem mestnemu svetu in bo podlaga za udejanjanje posameznih ciljev in pripravo konkretnih programov za izvedbo v tekočem letu.

3. Glavni cilji programa so:

- izboljšati ozaveščenosti o invalidnosti in invalidih, njihovih pravicah, dostojanstvu in potrebah ter prispevku k razvoju,
- zagotavljanje večje možnosti izbire invalidov kje in kako bodo živeli in se polno vključili v življenje skupnosti,
- dostopnost do grajenega okolja, komunikacij in informacij,
- zagotavljanje pogojev za vključevanje invalidov v vse ravni vzgoje in izobraževanja ter vseživljenjskega učenja,
- zagotavljanje invalidom dostop do dela in zaposlitev brez diskriminacije,
- ustrezna življenjska raven in socialna varnost,
- učinkovita skrb za zdravje invalidov,
- sodelovanje v kulturnem življenju, športnih in rekreativnih dejavnosti,
- krepitev delovanja invalidskih in humanitarnih organizacij.

4. Ocena finančnih in drugih posledic sprejema navodila:

V Programu so navedeni cilji in pa izvajalci posameznih programov, ki hkrati tudi zagotavljajo sredstva za izvedbo programov. Občina je že do sedaj za izvedbo posameznih ciljev zagotavljala sredstva v proračunu (zagotavljanje dostopnosti grajenega okolja, pomoč na domu, družinski pomočnik, sofinanciranje invalidskih in humanitarnih programov ter drugih socialnih programov). Za izvedbo ciljev in potrjenih posameznih programov naj bi se v naslednjih letih iz proračuna občine zagotavljala sredstva za programe iz pristojnosti občine, iz državnega proračuna za javne službe in programe, ki jih zagotavlja država, drugi viri pa bi bili tudi lastna sredstva invalidskih organizacij, donacije in sponzorska sredstva.

Pripravil:
Oddelek za negospodarske dejavnosti

Predlagatelj:
dr. Aleksander Jevšek
ŽUPAN

